उज्जीविन् त्रि० उद्+जीव-णिनि । नाशप्रायताप्राप्तुत्तरं पुनरुज्जीवनवति ।

उज्जृम्भ पु० उद्+जृभि-घञ् । १विकाशे २स्फुटने । उद्गता जृम्भा (हाइतोला) यस्मात्" प्रा०ब० गतलोपः । ३सुखविकाशनभेदे ४कर्त्तरि अच् । ४प्रकाशान्विते ५उज्जृम्भावति त्रि० "उज्जृम्भवदनाम्भोजा भिनत्त्यङ्गानि साङ्गना" माघः

उज्जृम्भण न० उद्+जृभि-भावे ल्युट् । विकाशे सुखविकाशनभेदे व्यापारे (हाइतोला) । "उद्गारकाशक्षवथुजीवनोज्जृम्भणानि च" सुश्रुतः । उद्+जृभि-अ । उज्जृम्भाऽप्यत्र स्त्री ।

उज्जृम्भित त्रि० उद्+जृभि-क्त । विकासिते । भावे क्त । २चेष्टायाम् (हाइतोला) ३सुखव्यापारभेदे न० ।

उज्जेष पु० उदा+जिष-गत्याम् भावे घञ् । १उत्कर्षप्राप्तौ उज्जिति गच्छे उदा० । अच् । २उत्कृष्टे त्रि० ।

उज्जेषिन् त्रि० उद्+जिष-गत्यां णिनि स्त्रियां ङीप् । उत्कर्षप्राप्ते "क्रीडी च शाकी चोज्जेषी" यजु० १७, ८५ "उज्जेषी उत्कृष्टजयनशीलः" वेददी० ।

उज्ज्या न० उद्गता ज्या यस्य प्रा० वा गतलोपः । "आरोपितमौर्वीके धनुषि । उज्ज्यधन्वाः" कात्या० २२,३, १७ । "उज्ज्यधन्वा आरोपिज्यधनुष्काः" कर्क० । उत्क्रान्ता अवतारिता ज्या यतः प्रा० ५ब० वा क्रान्तलोपः । अवतारितमौर्वीके धनुषि "काशग्रोवा वैदहोत्रोऽपतत उज्ज्यं धनुरधिज्यं कृत्वा" छा० उ० ।

उज्ज्वल त्रि० उद्+ज्वल-अच् । १दीप्ते, २विशदे, ३विकाशिनि च । ४शृङ्गाररसे पु० । "स राशिरासीन्महसां महोज्ज्वलः" "शृङ्गारभङ्ग्या महाकाव्येचारुणि नैषधीयचरिते सर्गोनिसर्गोज्ज्वलः" नैष० । "स्वातन्त्र्यसुज्ज्वलमवाप करेणुराजः" अविरतसुकृतिमुज्ज्वलां दधानैः" माघः । "अस्माकं सखि ! वाससी न रुचिरे पैवेयकं नोज्ज्वलम्" सा० द० "विचित्रोज्ज्वलवेशा तु वलन्नूपुरनिस्वनाः" सा० द० "सुखाः पल्लवोज्ज्वलाः" सुश्रु० । अस्य च रसान्तरत्वं गोस्वामिमते स्थितम् । ५स्वर्णे न० राजनि० धातुमध्ये तस्योद्दीप्तोत्पत्तिथात्वरा । तस्य भावः ष्यञ् औज्ज्वल्य त्व । उज्ज्वलत्व तद्भावे न० । तल् । उज्ज्वलता स्त्री तत्रैव ।

उज्ज्वलदत्त पु० उणादिवृत्तिकारके विद्वद्भेदे । तस्येदम् । अ । उज्ज्वलदत्तीय तत्कृतग्रन्थे पु० तत्कृतवृत्तौ तु स्त्री ।

उज्ज्वलन न० उद्+ज्वल-भावे ल्युट् । १उद्दीप्तौ २वैशद्ये च ।

उज्झ त्यागे तुदा० पर० सक० सेट् । उज्झति 'औज्झीत् उज्झाम्—बभूव आस चकार । उज्झिता जज्झात् उज्झिष्यति औज्झिष्यत् । उज्झितः । त्वमङ्ग यस्याः पतिरुज्झितक्रमः" नैष० । "अद्यापि नोज्झति हरः किल कालकूटम्" चौरपञ्चाशिका । "प्राणानौज्झीच्च खड्गेन छिन्नस्तेनैव मूर्द्धनि" भट्टिः । "सपदि विगतनिद्रस्तल्पमुज्झाञ्चकार" । "अविरतोज्झितवारिविषाम्बुभिः" "एरस्सराज्झिसाहस्यमदूरोज्झितवर्त्मसु सुगहन्वेषु" सेकान्ते मुनिकन्याभिस्तत्क्षणोज्झितवृक्षकम्" "उदये मदशाच्यमुज्झता" इति च रघुः । अतः "भिद्योद्ग्रौ नदे" पा० नि० क्यप् नदे कर्त्तरि झस्य धत्वम् । "उदकमुज्झति उद्ग्रोनदः" सि० कौ० ।

प्र+प्रकर्षेण त्यागे । "स्वाटक्षिणी प्रेयस्यपि प्रोज्झिता" प्र० बो० । "लिखितमपि ललाटे प्रोज्झितुं कः समर्थः" हितो० । सम्+ सम्यक्त्यागे ।

उज्झ त्रि० उज्झति उज्झ-अच् । त्यागिनि । "ब्रह्मोज्झता वेदनिन्दा कौटसाक्ष्यं सुहृद्वधः । गर्हिताद्भाद्ययोर्जग्धिः सुरापाणसमानि षट्" मनुः ।

उञ्छ पु० उछि-घञ् । "अबाधितस्थानेषु पथि क्षेत्रेषु च च अप्रतिहतावकाशेषु यत्र कृतौषधयो विद्यन्ते तत्राङ्गुलीभ्यामेकैकं कणं समुच्चिनोतीति" बौधा० सूत्र्युक्ते कणश आदाने । "शिलोञ्छमप्याददीत विप्रोऽजीवन् यतस्ततः" मनुः । "एवं वृत्तस्य रूपतेरुञ्छेनापि च जीवतः" मनुः । "तान्युञ्छषडङ्कितसैकतानि" रघुः । "निराहारस्तु स मुनिरुञ्छं मार्गयते पुनः" "तथामुमुञ्छधर्माणं दुर्वासा मुनिसत्तमः" शिलोञ्छवृत्तिधर्मात्मा मुद्गल संयतेन्द्रियः" भा० व० १५६अ० । "प्रतिग्रहाच्छिलः श्रेयांस्ततोऽप्युञ्छः प्रशस्यते" मनुः । "व्यालग्रहानुञ्छवृत्तीनन्यांश्च वनचारिणः" मनुः । अस्य क्लीवताऽपि "उञ्छं भैक्षं यदन्यच्च तत्परिग्रहणमृतम्" निगमोक्तेः "प्रतिग्रहात् शिलं श्रेयस्ततोऽप्युञ्छं प्रशस्यते" स्मृत्यन्तरे चोक्तम् । उञ्छ शिलमिति समस्तमपि शब्दान्तरं केचिदिच्छन्ति । उञ्छेन पक्षिचञ्चूवद्गृहणेन शिल्यते संचीयते इति तद्व्युत्पत्तेः "ऋतमुञ्छशिलं श्रेयसमृतं स्यादयाचितम् । मृतन्तु याचितं भैक्षं प्रमृतं कर्षणं स्मृतम्" मनुः ।

उञ्छ न० उछि-भावे ल्युट् । आपणक्षेत्रादिपतिस्वक्षेत्रस्वामिगृहीतविक्रीतावशिष्टस्य धान्यादेः कणश आदाने

उञ्छशिल न० शिल-अपहारे क ३त० । क्षेत्रस्वामिना गृहीतशस्यात् क्षेत्रात्कणशः समुच्चयरूपे आहरणे । अस्य